

Voldspsykopati eller sundt politisk engagement?

Hvad er baggrunden for de voldsomme aktionsformer, vi har set ved de seneste års topmøder?

4

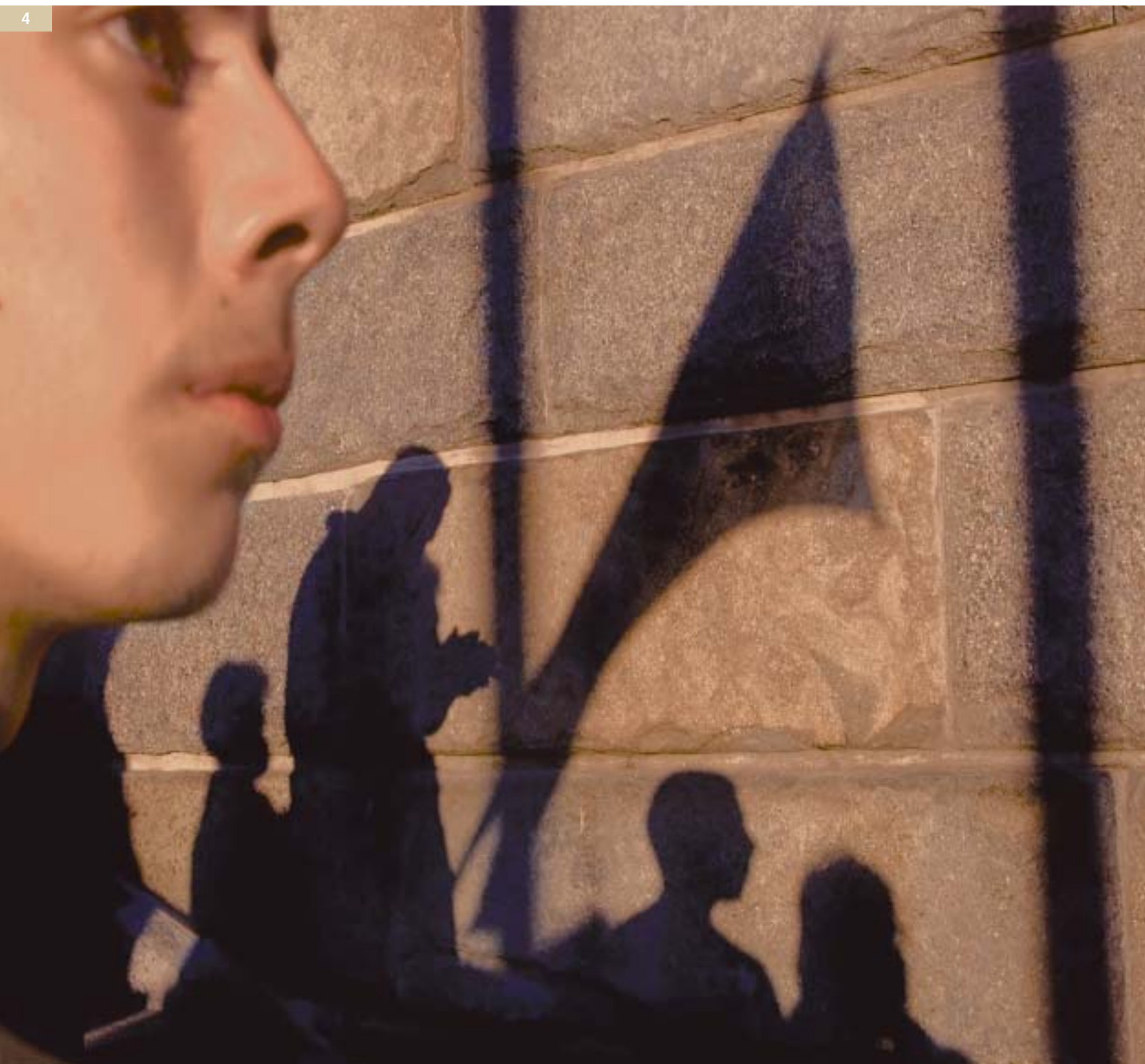

FOTO: POLIFOTO

* Hvad foregår der i hovedet på de unge sortklædte mennesker, når de går amok og kaster brosten og flasker mod politiet, som de har gjort under de seneste års topmøder i Seattle, Prag, Genova og Göteborg? Er det et udtryk for politisk protest, voldsromantik eller et særligt stammeritual for jeg-svage unge mennesker på jagt efter en identitet?

Hvis man spørger historikeren René Karpantschof, der gennem flere år har beskæftiget sig med sociale bevægelser og græsrodsaktioner, så mener han, at selvom demonstrationerne rummer lidt af det hele, så er baggrunden først og fremmest politisk. En protest mod magtens mennesker og institutioner og mod de ikke-folkevalgte, elitære forsamlinger. Og som sådan er de nuværende bevægelser og demonstrationer ikke så forskellige fra tidligere tiders:

»Sensationsværdien er blevet overdrevet. Nu er det pludselig nyt, at der er kropslighed i protesterne, men i starten af sidste århundrede kunne man virkelig tale om, at der skete noget nyt. Der er en tendens til at overvurdere de individualistiske motiver, det ekspressive, kropslige og identitetsskabende, i den aktuelle bevægelse. Det gælder især for medierne, men også for mange forskere. Det bygger på en manglende viden om, hvad der er nyt, og hvad der er gammelt, og det er også temmelig uegnet til at forklare de udviklinger, der er i bevægelserne for tiden«, siger René Karpantschof, der i øjeblikket er i gang med et ph.d.-projekt på Sociologisk Institut på Københavns Universitet under titlen 'Demokrati i dybden – tilblivelsen af moderne politisk kultur i Danmark'.

Derfor synes han heller ikke, at man bliver meget klogere af at forklare de unges aktioner som en leg med æstetik og symbolik, omend han anerkender, at disse elementer er tilstede.

Interessekamp eller stammeritual?

»Man kan godt lide at se ud, udruste og bevæbne sig på en bestemt måde. Det har symbolværdi både indbyrdes og over for andre, der kan se, at her er nogen, der vil gå hele vejen. Maskeringen signalerer, at man synes, at det er i orden at overtræde loven, fordi man har retten på sin side. Det har afgjort nogle romantiske elementer, og det er med til at skabe identitet. Man får nogle gevinster ved at være med. Men det her gælder ikke kun for bz'ere og autonome. Alle bruger jo symbolske og rituelle virkemidler som for eksempel faner, sange og kampsymboler. Det gælder både kongehuset, militæret, politikerne og politiet, der, hvis nogen er omkommet i tjenesten, stiller med 1000 mand med hvide huer, taler og flag. Og som har deres egen måde at gejle sig op på i kampsituationer ved at slå i takt med stave på skjoldene osv.«, siger René Karpantschof.

»Det kan godt være, at der er nogen, der først og fremmest er tiltrukket af romantikken og de æstetiske virkemidler, men spørgsmålet er, om det forklarer noget. Det forklarer ikke, hvorfor bevægelserne bliver store nogen gange, og hvorfor og hvornår de bruger bestemte udtryk og aktionsmidler. Derfor vil jeg hellere inddrage nogle andre forklaringer, der har noget at gøre med skiftende politiske muligheder for radikale grupper i samfundet, nye alliancemuligheder og nye politiske dagsordener«, siger han.

»Nogle betragter bare fænomenet som postmoderne stammeritualer, men jeg ser det som en kollektiv interessekamp i bestemte politiske kontekster, der forandrer sig over tid. Det giver en bedre forklaring på, hvad der foregår, end hvis man betragter det som selviscenesatte ritualer i en særlig postmoderne samfundsorden, hvor ingen ved, hvem de er, og hvordan de skaber sammenhæng. Jeg synes ikke, at

det har særlig god forklaringskraft. Hvis man ser på den tidlige bonde- eller arbejderbevægelse, så var den også fyldt med symbolske og rituelle virkemidler, og det var netop med til at skabe en arbejderidentitet ved møder, aktioner og konfrontationer med politi og højretilhængere. Men det var jo ikke kun derfor arbejderbevægelsen opstod og udviklede sig, som den gjorde«, siger René Karpantschof.

Ifølge ham har nye bevægelser og kampagner brug for en konkret anledning for at blive sat i gang. En sådan anledning var WTO-topmødet i Seattle forrige år, hvor en række af de antiimperialistiske grupper og venstrefløjsaktivister, der havde svært ved at finde et ståsted efter den kolde krigs ophør, fandt sammen i globale netværk, der arbejder sammen for bedre miljø, mindre ulighed og mod den neoliberale verdensorden.

Over grænsen

»Det måtte ske. Principielt er der altid grund til at demonstrere, men der skal særlige betingelser til at sætte det i gang. En konkret anledning – som for eksempel Vietnamkrigen, en miljøkatastrofe eller som her Seattle – kan være det, der gør det klart for aktivisterne, hvem man er oppe imod og samtidig giver troen på, at der nu kan udrettes noget«.

Demonstrationerne i Seattle blev usædvanlig hårde, men ifølge René Karpantschof var det ikke til sigtet.

»Der blev protesteret på en provokerende måde. Men man plejer ikke at starte med at sidde derhjemme og lave molotovcocktails. Det starter med protester, der går over grænsen, og det gør det for at presse dem, som man henvender sig til, og for at gøre alle andre opmærksomme på, at her er en konflikt, man skal forholde sig til. Man kunne jo have ▶

- ▶ holdt alternative seminarer og sendt protestskrivelser i store kasser og holdt demonstrationer mange kilometer væk, hvor det var tilladt. Men det ved man ikke er nok, hvis man skal på banen. I Seattle valgte man at blokere og trænge ind på forbudte områder og dermed sætte en kæp i hjulet for at manifestere sin kritik. Altså at det er lukkede forsamlinger, der ikke er demokratisk valgte ud fra aktivisternes demokratiforståelse. Og det sker typisk ved konfronterende aktionsformer«, siger René Karpantschof.

Hvor konfronterende, de bliver, er ikke bestemt på forhånd, men afhænger helt af det videre forløb, siger han:

»Det kommer an på, hvordan ordensmagten og andre aktører reagerer. Man starter aldrig med de vildeste aktionsformer. Men senere hen kan der udvikles en strategi blandt i hvert fald en del af demonstranterne, hvor man angriber først, fordi man har erfaringer med, hvordan det vil gå fra tidligere demonstrationer. Man tænker over hvilke aktionsformer, der får en positiv effekt i forhold til målet, så normalt er det ret rationelt, hvordan man agerer. Den enkelte person kan naturligvis godt miste besindelsen, men gruppen som sådan reagerer rationelt eller taktisk bestemt.«

Rene Karpantschof mener ikke, at urolighederne er entydigt optrappet. De radikale aktivister har blandt andet af taktiske hensyn forsøgt sig med ikke-voldelige konfrontationsformer for at opnå sympati. Ud fra den betragtning, at hvis man kan vinde titusinder af mennesker, der vil være med til at sætte sig ned på veje og afspærre områder, så lægger man et langt bedre pres end med vold. Derfor har ordensmagten i virkeligheden en interesse i at få volden til at eskalere, fordi den alt andet lige er nemmere at håndtere. Og da der er folk fra mange lande i demonstrationerne, og selvdisciplin ikke er det mest fremherskende træk i de kredse, så har politiet let ved at provokere til voldelige konfrontationer.

Politiets vold

»Den værste vold kommer fra politistyrkerne. Man kan diskutere, om de har ret til det, men det er et faktum, at langt de fleste af de tilskadekomne er

blandt demonstranterne. Konfliktforløbet kan ikke forklares ved, at der har siddet nogle autonome grupper og planlagt det fra start til slut. Det handler også om, hvordan politiet reagerer på dét, der er blevet planlagt«, siger René Karpantschof, der frygter for, hvordan EU-topmødet i København udvikler sig næste forår:

»Det kommer til at betyde meget, hvilken strategi politiet i København lægger. Og indtil videre er det foruroligende, hvad man hører. Det spændende er, om de vil følge den samme strategi, som ordensmagten har gjort i Göteborg og Genova, hvor de har slået først og hårdt og lidt for bredt, så de er sikre på at få det hele med. Det er med til at eskalere tingene. Når de slår til mod lovlige demonstrationer og ikke-voldelige ulydighedsaktioner, så er det nok ud fra en stress-strategi, der skal tage initiativet fra demonstranterne, men spørgsmålet er, om det ikke fører til værre uroligheder end, hvis de lader demonstranterne i fred eller nøjes med at skubbe lidt til dem. I Sverige havde selv de autonome demonstranter en Gandhi-agtig indfaldsvinkel, men det er der ingen, der husker. Nu husker man en masse autonome, der knuste en gågade, og politiet der måtte gribe ind. Der forsvinder mange af de konkrete handlingsforløb i dagspressen«, siger han.

Siden Göteborg har vi desuden oplevet terroraktionerne den 11. september, og det har ganske givet også en indvirkning på, hvordan demonstranterne vil forløbe.

»11. september bliver jo inddraget i debatten af forskellige aktører. Så er det bare, hvem der er dygtigst til at bruge det. Nogen vil bruge terroristbegrebet meget bredt om alle, der er i opposition til en regeringsform. Men terrorisme er at dræbe almindelige civile med det formål at sprede skræk og rædsel, og i den forstand har aktivisterne ikke det mindste med terrorisme at gøre. Det vil selvfølgelig påvirke stemningen, for man bliver træt af vold og ballade. Politisamarbejdet udbygges og der strammes op på holdningen til, hvilke rettigheder folk, der overtræder loven med et politisk formål, har. Det kan godt ende med, at aktivisterne mister endnu flere rettigheder til at demonstrere og rejse frit mellem lande. Topmødeaktionerne og den 11. september kan betyde, at det går lidt tilbage for demokratiet. Hvis ansvar det er, kan man så diskutere. Men det er bekymrende.«

To skridt frem og et tilbage

Rene Karpantschof mener, at globaliseringsaktivisterne har begået fejl ved at tale mere om gadekampe og politivold end globalisering, gældslettelse, østudvidelse og demokratisk underskud eller hvad der ellers har været relevant i forhold til topmødernes dagsorden, men:

»Jeg synes, at der er kommet noget ud af det. Nu ved vi jo ikke, hvad det her ender med, men der har bestemt allerede været succeser set fra demonstranternes side. Og det har givet nye muligheder for grupper, der har været isolerede og på vej ned ad bakke. Situationen er blevet gunstig for dem, der gerne vil lave noget om. Men samtidig må jeg sige, at de muligheder, de havde i sommer, dem udnyttede de ikke særlig godt. De autonome sagde ikke forfærdelig meget, og ATTAC kom stort set kun ud med budskabet om, at de var imod de voldelige. De troede, at jo mere de tog afstand fra vold, jo mere opbakning ville de få, men de får kun nye tilhængere ved at vise, hvad de står for. Så de har ikke været gode til at udnytte den store opmærksomhed. Ikke desto mindre er det to skridt frem og kun et tilbage for globaliseringsbevægelsen, for der er sat en ny dagsorden og en ny generation af unge er gjort opmærksom på, at der kan gøres noget. Så må man se, hvordan det bliver brugt. Det er i hvert fald en bedre situation end for nogle år siden. Efter Murens fald kunne man tro, at det var slut med unge, der protesterede i større stil«, siger René Karpantschof.

»Når der sker noget nyt i større stil, så er der nogen, der går lidt over grænsen – og kan være med til at rykke grænser. De er jo ikke faste. Det er historisk bestemt, hvad der er lovligt og ikke-lovligt. Da arbejderbevægelsen mødtes på Nørre Fælled i 1872 var det konfronterende, fordi de ikke måtte mødes der, og så fik vi Slaget på Fælleden. Da slumstormere og universitetsstuderende begyndte at besætte offentlige bygninger, tomme huse og Christiania gik det også ud over, hvad man normalt måtte, men så blev det en rutineaktionsform og blev efterhånden nogenlunde accepteret. Det samme gjaldt blokader af arbejdspladser. Der bliver altid rykket ved grænserne i starten, ellers sker der ikke noget«, siger han. ▲

Den værste vold kommer fra politistyrkerne. Man kan diskutere, om de har ret til det, men det er et faktum, at langt de fleste af de tilskadekomne er blandt demonstranterne. Konfliktforløbet kan man ikke forklare ved, at der har siddet nogle autonome grupper og planlagt det fra start til slut.